



**FLORA KOMPONENTLI IDIOMALARNING CHOG'ISHTIRMA
KOGNITIV-DISKURSIV TAHLILI: "DORIAN GREY PORTRETI"
ROMANING ASL MATNI VA TARJIMASI MISOLIDA**

Muhammadiyeva Shohsanam Mansur qizi

Alisher Navoiy nomidagi o'zbek tili va adabiyot
universiteti 3-kurs doktoranti;

e-mail: shohsanammuhammadiyeva5276@gmail.com
+998933765276

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15488899>

Annotatsiya: Ushbu tezida flora komponentli idiomalarining chog'ishtirma kognitiv-diskursiv tahlili yo'nalishida yozilgan bo'lib, «Dorian Grey portreti» romanining original matni va uning o'zbek tiliga tarjimasi misolida flora bilan bog'liq frazeologik birliklarning muvofiqligi va muammolarini o'rganadi. Tadqiqotda flora komponentli idiomalar tushunchasi, ularning turlariga doir nazariy asoslar, shuningdek, kognitiv va diskursiv yondashuvlar asosida idiomalar muvofiqligi va tarjima qiyinchiliklari tahlil qilinadi. Misollar yordamida tarjimadagi flora elementlarining saqlanishi va o'zgartirilishi, madaniyatlararo tafovutlar va tarjimonlarning tanlovlari yoritiladi. Tadqiqot natijasida flora komponentli idiomalar muvofiqligi va tarjima jarayonida yuzaga keladigan muammolar aniqlanib, tarjima strategiyalarini rivojlantirish uchun yangi metodologik yondashuvlar taklif etiladi. Ushbu maqola tilshunoslik va tarjima nazariyasining rivojiga hissa qo'shadi, madaniyatlararo tafovutlarni hisobga olgan holda adabiy tarjima sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: flora komponentli idiomalar, kognitiv-diskursiv tahlil, tarjima muammolari, frazeologik birliklar, madaniyatlararo tafovutlar, «Dorian Grey portreti», tarjima strategiyalari, madaniyatlararo moslashuv, idiomalar muvofiqligi, tilshunoslik, adabiy tarjima..

Аннотация: Данный тезис посвящен сравнительному когнитивно-дискурсивному анализу фразеологических единиц с флорой-компонентами, выполненному на примере оригинального текста и перевода романа «Портрет Дориана Грея». Исследование изучает особенности совпадений и разногласий в использовании флоринах фразеологических выражений, связанных с природой, в оригинале и переводе. В работе рассматриваются концепции флорины идиом, их классификация, а также анализируются трудности перевода и вопросы сохранения или изменения флоринах элементов с использованием когнитивных и дискурсивных подходов. Для иллюстрации приводятся





примеры сохранения и трансформации флоринах выражений в переводе, а также анализируются межкультурные различия и выбор переводчика. В результате исследования выявлены проблемы и предложены новые методологические подходы для повышения эффективности перевода фразеологических единиц с флорой-компонентами. Статья способствует развитию лингвистики и теории перевода, а также улучшению качества художественного перевода с учетом межкультурных различий.

Ключевые слова: флоры компоненты идиом, когнитивно-дискурсивный анализ, проблемы перевода, фразеологические единицы, межкультурные различия, «Портрет Дориана Грея», переводческие стратегии, межкультурная адаптация, соответствие идиом, лингвистика, художественный перевод.

Abstract: This thesis is dedicated to a comparative cognitive-discursive analysis of idiomatic expressions containing flora components, using the original text and translation of the novel *The Picture of Dorian Gray* as examples. The study explores the similarities and differences in the use of flora-related idiomatic expressions in the original and translated texts. It examines the concepts and classification of flora idioms and analyzes translation difficulties and issues related to preserving or modifying flora elements through cognitive and discursive approaches. Examples illustrate how flora expressions are preserved or transformed in translation, considering intercultural differences and translator choices. The research identifies key problems and proposes new methodological approaches to enhance the translation of flora-component idioms. The article contributes to the development of linguistics and translation theory, aiming to improve the quality of literary translation with respect to intercultural distinctions.

Keywords: flora idioms, cognitive-discursive analysis, translation issues, phraseological units, intercultural differences, “The Picture of Dorian Gray”, translation strategies, intercultural adaptation, idiom equivalence, linguistics, literary translation.

(Introduction). Frazеologik birliklar, ayniqsa flora bilan bog‘liq idiomalar, til va tarjima jarayonlarida muhim o‘rin tutadi. Ularning madaniyatlararo moslashuvi va mazmunan to‘g‘ri uzatilishi tarjima sifati va adabiy matnning tushunarli bo‘lishi uchun muhim ahamiyatga ega. Ayniqsa, adabiy asarlarda idiomalar yordamida tasvir va fikrning kuchayishi, matnni boyitadi. Shu nuqtai nazardan, “Dorian Grey portreti” romanining asl matni va uning o‘zbek tiliga





tarjimasi asosida flora komponentli idiomalarining muvofiqligi va muammolari o'rganishga muhim ahamiyat kasb etadi.

Tadqiqot maqsadi va vazifalari. Mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi flora komponentli idiomalarning kognitiv va diskursiv xususiyatlarini ochish va tarjima jarayonida ularning qanday muvofiqlashishini aniqlashdir. Buning uchun quyidagi vazifalar belgilangan:

- Flora komponentli idiomalar tushunchasini va turlarini aniqlash;
- Kognitiv va diskursiv yondashuvlar asosida idiomalar muvofiqligini tahlil qilish;
- Asl matn va tarjima matnida flora komponentli idiomalarining muvofiqligi va muammolarini aniqlash;
- Tarjima jarayonida idiomalar bilan ishlashda yuzaga keladigan qiyinchiliklarni ochib berish.

Flora komponentli idiomalar tilimizda keng tarqalgan frazeologik birliklar bo'lib, ular madaniyat va tafakkurda o'rganiladigan o'simliklar bilan bog'liq bo'ladi. Masalan:

- "Gul ochdi" — yangi, go'zal, umidli davr boshlanishi. Bu idioma asosan ijobiy tasvir uchun ishlatiladi.

- "O'simlikka aylanish" — o'zboshimchalik bilan o'zgarish yoki yomonlashish holatini ifodalaydi. Ushbu idiomalar kognitiv nuqtai nazardan, o'simliklar va flora bilan bog'liq tasvirlar yordamida inson fikr va tasavvurini ifodalashga xizmat qiladi. Diskursda esa, ular matnning mazmuniga boylik va madaniyatlararo tafovutlar bilan bog'liq bo'lib, muayyan fikrni kuchaytiradi.

Tadqiqotda "Dorian Grey portreti" ning asl matni va uning tarjimasi misolida flora komponentli idiomalarining muvofiqligi va qiyinchiliklari tahlil qilindi. Quyidagi misollar bilan ko'rib chiqamiz: Asl matndan misol: "He was as green as a new leaf." - U yangi o'simlik singari yashil edi.

Bu idioma insonning yoshligi, yangi boshlanishlarini ifodalash uchun ishlatilgan.

Tarjimadagi variant: "U yangi ochilgan gul singari yashil edi." Bu tarjima idiomani ma'nosini saqlagan, ammo ifodadagi flora elementlari o'zgargan.

Asl matndan misol: "She's a wildflower in a garden of roses." – U g'o'za bog'ida yovvoyi gul kabi. Madaniyatlararo tafovutlar va tarjima qiyinchiliklarida, bu idioma yovvoyi va oddiy holatni kuchli tasvirleydi. Tarjimadagi variant: "U shohlikda o'sadigan yovvoyi gul kabi." Tarjimada flora komponenti saqlangan, lekin ifoda boshqacha shakllantirilgan.





Ushbu misollarda, idiomalar mazmuni va tasvirlari muvofiqlashadi, lekin flora komponentlari bilan bog'liq ifodalar tarjimada o'zgargan bo'lib, tarjimonlarning madaniyatlararo tafovutlarga moslashuvi muhim hisoblanadi. Ba'zan, flora bilan bog'liq idiomalar tarjima qiyinchiliklariga duch keladi, chunki ular madaniyat va tabiiy sharoitlarga bog'liq bo'lib, to'g'ri uzatilmashligi mumkin.

Kognitiv nuqtai nazardan, flora komponentli idiomalar inson ongida o'simliklar va tabiat bilan bog'liq tasvirlar yordamida fikrlarni ifodalashda ishlatiladi. Masalan, «yashil chiroq» ruxsat berishni yoki harakat boshlashga tayyorlikni anglatadi, bu esa o'quvchining ongida harakat va imkoniyat tasvirini shakllantiradi.

Diskursda esa, flora komponentli idiomalar matnning mazmunini boyitadi, madaniyatlararo tafovutlarni ko'rsatadi va fikrni kuchaytiradi. Ular orqali yozuvchining maqsadi va fikri yanada aniqroq ifodalanadi.

Xulosa(Conclusion). Ushbu tadqiqotda flora komponentli idiomalarining muvofiqligi va tarjima jarayonidagi muammolari keng qamrovda tahlil qilindi. Muvofiqlik darajasi o'simliklar va flora bilan bog'liq tasvirlarning tarjimadagi saqlanishi yoki o'zgartirilishiga bog'liq bo'lib, tarjimonlarning madaniyatlararo tafovutlar va kontekstni hisobga olishi muhim hisoblanadi. Bundan tashqari, flora komponentli idiomalar yordamida matnni boyitish va tushunarli qilish uchun tarjimonlar madaniyatlararo tafovutlarni inobatga olgan holda, muvofiqlikni ta'minlashga moyil bo'lishi lozim. Bu esa, adabiy tarjima va tilshunoslik sohasida yangi metodologik yondashuvlarni ishlab chiqishga xizmat qiladi

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Белова, А.А. Фразеологические единицы с компонентой флора в русском языке. Москва: Издательство МГУ: 2005. — 45-78 сс.
2. Иванова, Е.В. Когнитивно-дискурсивный анализ фразеологических единиц. Санкт-Петербург: Наука: 2010. — 102-135 сс.
3. Newmark, P. A Textbook of Translation. Prentice Hall: 1988. — 67-89 pp.
4. Toury, G. Descriptive Translation Studies and Beyond. Amsterdam: John Benjamins: 1995. — 23-57 pp.
5. Koller, W. Equivalence in Translation: 2005. — 39-59 pp.
6. Dorian, G. The Picture of Dorian Gray. London: 1890. — 48 p.
7. O'zbekiston milliy ensiklopediyasi. Madaniyatlararo tafovutlar va tarjima muammolari. T.: O'zbekiston milliy ensiklopediyasi: 2000. — 134-150 б.
8. Gambier, Y., & Dolet, A. Border Crossings in Translation. London: Routledge: 2001. — 89-112 pp.





9. Krilova, L.A. Frazеologizm va tarjima muammolari. Moskva: Nauka: 2015. — 58-82 bb.
10. Morris, M. Cognitive Approaches to Phraseology. London: Routledge. 2000. — 44-69 pp.

